

Drie dagen feestelijk zorg voor ons bos

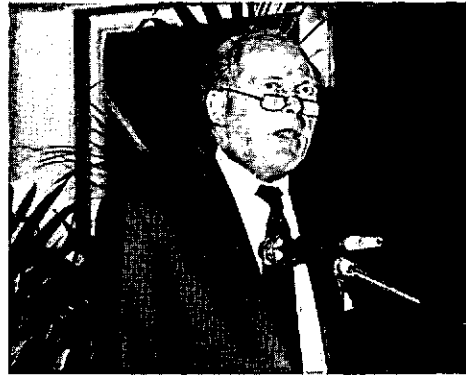
De driedaagse manifestatie Zorg voor ons bos, die het Boschap van 27 tot en met 29 september in nauwe samenwerking met de Dorschkamp organiseerde is niet alleen een groot succes geworden omdat het weer vooral op de zaterdag, de publieksdag, perfect was, al werkte dat natuurlijk wel danig mee. De organisatie had met het beleggen van twee symposia, naast de gebruikelijke wedstrijden, beurs met stands en publieksattracties, een gouden greep gedaan.

Beide symposia werden goed bezocht en de deelnemers zullen het misschien niet altijd eens zijn met wat er gezegd werd, ze hebben zich er niet verveeld en er ging voldoende stof tot nadenken over de tafel.

Het eerste symposium – "Bos, en het mechanisme van vraag en aanbod" – was meer een symposium voor mensen die geïnteresseerd zijn in het bosbeleid en het kwam dus goed uit dat dit symposium direct na de najaarsvergadering van de KNBV gehouden werd. De meesten van de deelnemers aan het symposium waren leden van de vereniging. Het tweede symposium, de volgende dag over de bosarbeid, had zo mogelijk een nog grotere belangstelling en de indruk bestaat dat de deelnemers aan dit symposium vooral uit de hoek van de uitvoerders kwamen. Anders gezegd, in de vaktaal van de sociologen, de beoogde doelgroepen leken optimaal bereikt te worden.

De opkomst op de derde en laatste dag was zeer groot, naar schatting meer dan 10.000 mensen en zowel de

organisatie als de standhouders hebben dus niets te klagen. Daarbij viel het op dat Berg en Bos voor een manifestatie als deze een prima plek is. Ondanks de grote belangstelling was het nooit echt dringen en de variatie op het terrein maakte dat de verschillende activiteiten zonder elkaar te hinderen voortgang konden vinden. De organisatoren zouden alleen moeten overwegen om op zaterdag de activiteiten niet tot zes uur te laten doorlopen. Tegen vier uur begonnen de meeste mensen huiswaarts te keren en na zo'n dag is dat zeer begrijpelijk. Maar daardoor kwamen de finales van de houthakkerswedstrijden wel belangstelling tekort.

■ *Belaerts van Blokland: "Broeder boom" moet in ons midden blijven.*

■ *Lichtelijk gearuseerd, maar toch ook wel in spanning omdat hij dit nog nooit gedaan had: mr. Ritsema van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij verricht de officiële opening van de manifestatie Zorg voor ons bos door het bedienen van een processor die, schijnbaar moeiteloos, een boomstam in tweeën zaagt.*

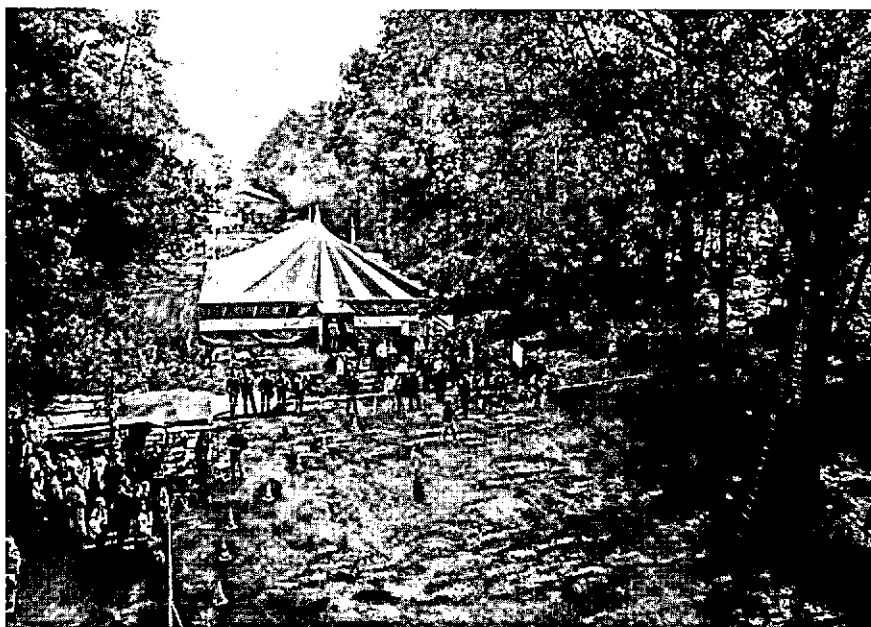
Bosbouwer, kijk eens wat vaker in de spiegel van een buitenstaander

Bos is een integraal onderdeel van de natuur en daardoor van iedereen. De recreant mag best wat overhebben voor het bezoek aan het bos. En de bosbouwer/eigenaar moet zich eens wat meer gaan verdiepen in wat zijn afnemers - recreanten en houtverwerkende industrie - eigenlijk aan produkten van hem verwachten.

Dat waren - zeer in het kort - de drie boodschappen die drie buitenstaanders, elk deskundig op een zeer specifiek terrein, de aanwezigen op het symposium "Bos, en het mechanisme van vraag en aanbod" mee naar huis gaven. Ze waren ingehuurd om de aanwezige bosbouwers, bouseigenaren en anderen die min of meer professioneel met het bos bezig zijn een spiegel voor te houden "op basis van hun eigen ervaringen", zoals het in het propagandamateriaal van de organisatie stond.

Hoewel er voldoende te lachen viel - ook wat dat betreft waren deze sprekers goed gekozen- waren het geen lachspiegels die de aanwezigen voorgelaten werden en gelukkig ook geen achteruitkijkspiegels. De beelden waren vaak ofwel nieuw ofwel wat ouder maar in een nieuw jasje, prikkelend, soms wat moeilijk te zien tussen de bosbouwkundige mallotigheden door maar in ieder geval zodanig gepresenteerd dat ze de moeite van het eventueel opnieuw overwegen waard waren. En bosbouwkundige mallotigheden waren deze sprekers bij voorbaat vergeven als ze anderszins maar wat te zeggen hadden. Bouseigenaren zijn eigenlijk eigenaar van collectief goed, ze moeten toch ook ontzien worden omdat ze de recreant over zich heen krijgen en ze moeten ophouden met denken in termen van vraag en aanbod want dat is uit de tijd. Daar kwam het ongeveer op neer.

P. van Wijmen, jurist en bestuurslid van het Brabants Landschap had de

■ *Eén van de tenten waarin instellingen en bedrijven zich aan het publiek presenteerden met op de voorgrond de klimwedstrijden in volle gang.*

vlotste babbel, maar het was wel een echte juristenbabbel. "Heb je een probleem", lijkt bij deze lieden de gebruikelijke gang van zaken, "dan los je dat op door een regeling in het leven te roepen of een oude regeling aan te passen of een verbod in te stellen".

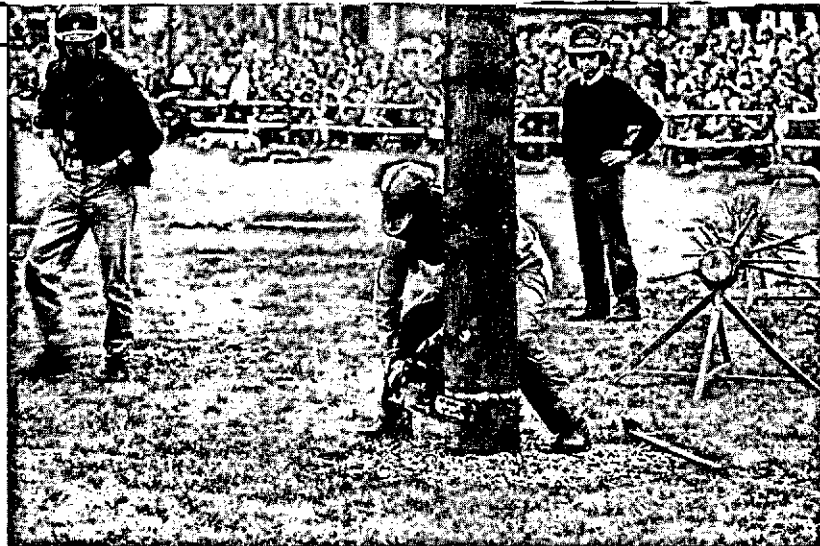
Veel mensen uit de praktijk weten dat het probleem met regelingen is dat je ze hoe dan ook moet controleren - steekproefgewijs of op een andere manier - en hoe ingewikkelder je ze maakt hoe meer ambtenaren er nodig zijn om die controle uit te voeren. En de vraag is of daar het geld voor is en of we dat echt wel willen.

Het probleem is, in de ogen van Van Wijmen, dat de natuur - en bos is daar een verschijningsvorm van - van ons allemaal is overigens zonder dat wij het recht hebben haar te vernietigen. (Hij had de conclusie kunnen trekken

dat het dan ook het beste zou zijn als er geen particulier bosbezit meer was, maar dat deed hij niet). In zijn juristen-terminen: "Degene die bos verbruikt begaat een onrechtmatige daad", en hij pleitte dan ook in een adem door voor een absoluut verbod op het vernietigen van het tropisch regenwoud. Hier werd hij in de rede gevallen door de moderator (dit schijnt een ander woord voor discussieleider te zijn, maar het woord heeft ook andere betekenissen die hier niet ter zake lijken te doen), J. van den Bos, die hem tot enige nuancering trachtte te vertokken, echter met weinig succes. Als oplossing voor het conflict houtproductie - natuurwaardenverlies haalde Van Wijmen het begrip compensatie van stal en stak dat in een wat nieuwer jasje. Wanneer door de houtproductie natuurwaarden verloren gaan is sprake van een onrechtmatige daad maar volgens Van Wijmen een onvermijdelijke want hout hoort tot onze basisbehoeften. Dan moet er gecompenseerd worden.

Hoe die compensatie moet plaatsvin-

den wist hij ook. Een boscigenaar krijgt de opdracht om in het kader van deze compensatie elders natuurwaarden te produceren. Daar krijgt hij een niet te grote jaarlijkse vergoeding voor. Subsidie dus. Wanneer die natuurwaarde er echt is gekomen krijgt hij nog een keer een flink bedrag ineens. Vrijwilligheid achtte Van Wijmen hierbij van groot belang, maar hij was geen jurist als hij daar niet aan toevoegde dat in het geval van ontbreken van die vrijwilligheid er altijd nog een Natuurbeschermingswet is.

Het thema van het betoog van jhr. P.A.C. Beelaerts van Blokland, commissaris van de koningin in de provincie Utrecht en daarvoor burgemeester van Apeldoorn, was "Wie zich vermaakt betaalt?" of Waar staat de kassa van het recreatiebos?

In een uitermate plezierig en amusant gebracht betoog pleitte hij voor het invoeren van een soort groene kaart, een boskaart, vergelijkbaar met de Museumjaarkaart of de landelijke viskaart. Deze kaart levert extra inkomsten op voor de boscigenaar naast de gebruikelijke inkomsten uit opbrengsten en subsidies, die wat hem betreft niet mogen verdwijnen.

Maar voordat hij dit betoog uitwerkte citeerde hij eerst een aantal vaderlandse dichters uit wier werk moest blijken hoe belangrijk bos is voor de recreerende mens.

Een voorbeeld daarvan:

"Waar aan de bosrand tussen pijn,
En lariks zilvren berkenschijn
Weerspiegeld in de blanke poel,
En de omgevallen paddestoel
Half opsteekt tussen dorre blaau
Trok schoonheids toovermacht mij
aan."

(Jacob Winkler Prins)

Daarna gaf hij een beknopte uiteenzetting van hoe het subsidiestelsel voor de Nederlandse bossen (en natuurgebieden) in elkaar zit inclusief de openstellingsvoorwaarde.

Maar waar het om gaat is dat juist in deze tijden het bos alom gewaardeerd wordt terwijl de gebruiker niet (meer)

■ *Opperste concentratie tijdens de velwedstrijden. Niet alleen bij de deelnemer, maar ook bij de leden van de jury. En het publiek wil eigenlijk alleen een boom met donderend geraas om zien vallen.*

gewend is te betalen voor zijn boswandeling, terwijl we in Nederland wel het systeem hebben gekend van de wandelkaarten dat gebaseerd was op de Natuurschoonwet 1928. Beelaerts van Blokland ziet los van de financiële kant het voordeel dat de betrokkenheid tussen gebruiker en bos versterkt wordt. Zonder het bos te willen omheinen pleitte hij voor een systeem van zonerings met duidelijke toegangspoorten. Controle op het bezit van de kaart wordt hierdoor vergemakkelijkt en de boscigenaar kan van de gelegenheid gebruik maken door erachter trachten te komen wat de recreant eigenlijk verwacht van zijn bos. Inning van het geld voor de kaart zou door de gemeenten moeten gebeuren die vervolgens het kunnen distribueren onder de boscigenaren. Bij voorbeeld. Hij gaf toe dat het systeem nog niet perfect was doorgedacht maar het best was als het zo snel mogelijk werd ingevoerd en vervolgens in de praktijk aangepast en verbeterd.

W. Gusslinko tenslotte, die was aangekondigd als iemand van NRC-Handelsblad, maar die een eerlijk marketing deskundige bleek te zijn - marketeer in zijn eigen woorden - haalde onderuit de zak naar de aanwezige boscigenaren en bosbouwers. Op de vraag of Parencio de houtmarkt bepaalt zei hij niet eens in te willen gaan. "Die beantwoordt u zelf maar,"

en zachtjes maar hoorbaar er achteraan, "met ja." Wat marketing precies is vertelde hij ook niet, hij viel meteen met de deur in huis en achteraf kon men met enig deduceer- en combinerwerk zich ongeveer een beeld vormen van wat marketing is.

De grote kwaal in de bosbouw is in zijn ogen produktiegericht denken. Denken in termen van hout, niet in termen van wat de markt wil. "Er zou", zei hij provocerend, "een prijs gegeven moeten worden aan de bosbouw omdat ze van alle sectoren het verst van de marketing weg zijn gebleven. U ziet door de bomen de markt niet meer". Later zou hij overigens een sector noemen waar het nog erger is. Kijkend naar bij voorbeeld de tuinbouw en vooral de zuivelindustrie, dan zag hij daar het tegendeel: een bijna niet aflatende stroom van steeds maar nieuwe producten en merken.

"U heeft het nog steeds over het mechanisme van vraag en aanbod", hield hij bijna honend de zaal voor, "maar dat mechanisme bestaat al lang niet meer. Het zou moeten zijn: de marketing van het bos en het laatste wat een marketier doet is zich neerleggen bij het mechanisme van vraag en aanbod. U moet met alle mogelijke middelen - en dat is niet alleen hout - proberen in te spelen op wat de markt wil".

Of de voorbeelden van hoe marketing werkt de aanwezige boscigenaren en bosbouwers voldoende inspireerden om nu ook enthousiast van marketing technieken gebruik te gaan maken

blijft de vraag. 's Lands grootste bierbrouwer die het nog steeds klaarspeelt om zes gulden meer te vangenvoor een krat pils van precies dezelfde kwaliteit als die van een onbekend merk, dat gaat nog. Maar om zoals de bloemenman bij Gusslinko op de hoek doet, narcissen te verkopen voor scharrelnarcissen zonder dat er iets anders met deze bloemen is gebeurd, dat lijkt een voor plattelanders doorzichtige vorm van bedrog, maar misschien dat Amsterdammers daarin geloven.

Overigens gaf hij zonder meer toe dat de bosbouw tenminste niet te kampen heeft met de vele problemen waar men in de tuinbouw, de zuivelindustrie, de intensieve veehouderij en zo mee te maken heeft en dat is een groot voordeel. Het imago van bos en bomen kan haast niet kapot, dat is een fantastisch fundament, dat er al is. "In Amsterdam", legde hij uit, "kunnen je de meest verschrikkelijke dingen overkomen, zonder dat iemand zich er maar iets van aantrekt. Behalve als je aan een boom komt. Dan komt iedereen ineens in verzet. Maar diezelfde consument wil wel brandhout voor zijn open haard". Gusslinko raadde zijn gehoor aan iets te doen met inlands hout, een prijs voor ontwerpen waar bij de uitvoering inlands hout wordt gebruikt bij voorbeeld. En verder zag hij het hout als iets dat er is en er altijd wel zal blijven maar dat natuur en recreatie vooral zaken zijn waar winst mee te behalen valt. En ter geruststelling van de aanwezigen tenslotte: "Er is een sector waar nog minder aan marketing wordt gedaan, waar nog minder met de klant wordt rekening gehouden. Het bankwezen".

De discussie die hierna volgde werd in klein comité gehouden door drie heren op het podium onder leiding van dezelfde moderator zonder dat de zaal er een aandeel in had. De moderator concludeerde dat we op het gebied van marketing nog wat van de landbouw te leren hebben, maar dat we in ieder geval een goed verkoopbaar produkt hebben en nu dus maar eens goed moeten luisteren naar de marketiers.

W. Kooy

Symposium over bosarbeid

Dagvoorzitter Den Hollander zette de toon bij de opening van het tweede symposium. Vandaag, benadrukte hij, praten we nu eens niet over het mechanisme van vraag en aanbod, maar over de sociale kant van de bosbouw en over de mensen die er in werken. En die mensen waren ook gekomen, de zaal was afgeladen. Met de première van de Staatsbosbeheerfilm "Hout onder spanning" werd de zaal opgewarmd. Een professionele film over professioneel werken in het bos, die liet zien hoe gevaarlijk werken aan stormhout kan zijn maar ook hoeveel je daar aan kunt verbeteren door een vakbekwame aanpak. Na de film kwamen de sprekers. Sprekers met een heel verschillende achtergrond, van vakbeweging tot werkgevers. En bovendien sprekers met uitgesproken meningen.

Saneren

Ligtenberg, de eerste spreker, bleek een vakbondsman met een onverwachte visie: saneren, en terug naar 40 bedrijven met 600 werknemers in totaal. Dat is nogal wat, als je bedenkt dat alleen al voor de erkenningsregeling van het Bosschap ruim 200 bedrijven zijn aangemeld.

Ligtenberg schetste kort hoe de huidige situatie in het boswerk is ontstaan. De bosarbeider bij de particuliere eigenaar is vrijwel verdwenen. Het werk wordt nu gedaan door bosambachtbedrijven, maar aan kwaliteit en werkomstandigheden schort nogal het een en ander. Bosarbeid is jarenlang niet als vakwerk gezien, iedereen

werd maar het bos ingestuurd om daar te werken. Illustratieve voorbeelden daarvan zijn de vakantie-werkkampen van de ANWB en het vrijwilligerswerk door de Stichtingen Landschapsbeheer.

Een goede controle op het naleven van voorwaarden bij met overheids-subsidie uitgevoerd werk ontbreekt vaak. Outsiders, zoals bouw-aannemers, hoveniers en sociale werkplaatsen voeren in voor hen slappe seizoenen tegen afbraakprijzen boswerk uit, en hebben veel bona fide bosbedrijven daarmee uit de markt gedrukt.

Het resultaat is geweest dat ook van oorsprong goede bosambachtbedrijven dure vakmensen hebben ontslagen, goedkoop ongeschoold personeel in dienst hebben genomen en gedeeltelijk de hand lichten met belasting en premies om ook tegen lage tarieven te kunnen werken. Aan bijscholing wordt in deze situatie uiteraard weinig gedaan.

Je vraagt je natuurlijk af hoe dit in het keurig gereguleerde Nederland allemaal heeft kunnen gebeuren. Ligtenberg legde een groot stuk van de verantwoordelijkheid daarvoor bij de overheid. De arbeidsinspectie komt nauwelijks in het bos, geen wonder overigens met zegge en schrijve een man per provincie voor land-, tuin- en bosbouw samen. Met het eigen personeel van SBB zit het wel goed, maar ook daar wordt in toenemende mate werk uitbestede, en door inschakeling van onderaannemers wordt in de Staatsbossen in de praktijk ook zwart, grijs en onvakkundig gewerkt.

De directie van SBB wil daar wel wat aan doen, zei Ligtenberg, maar krijgt van de top van het ministerie van Landbouw geen toestemming om het werk uitsluitend te gunnen aan door het Bosschap erkende bedrijven.

Staatsbosbeheer reageerde ter plekke, bij monde van Boon van de afdeling Houtafzet. SBB, legde hij uit, stelt werken volgens de voorwaarden